

12. Pogrebnyak V. G. The Structure of the Hydrodynamic Field and Distortions of the Molecular Shape of Flexible Polymers under Free-Converging Flow Conditions / V. G. Pogrebnyak, Yu. F. Ivanyuta, S. Ya. Frenkel // Polymer Science USSR. – 1992. – Vol. 34, № 3. – P. 270–273.

13. К геоэкологии Донбасса / Б. С. Панов [и др.] // Проблемы экологии. – Донецк : ДонГТУ, 1999. – № 1. – С. 17–25.

14. Методы улучшения качества воды питьевого назначения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://lib2005.rat-info.ru>>.

Отримано 01.02.2013. ХДУХТ, Харків.

© В.Г. Погребняк, І.В. Перкун, А.В. Погребняк, 2013.

УДК 366,542 (477)

А.М. Одарченко, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.І. Горенюк, підпр. (*Київ*)

В.О. Слюсарєв, канд. юрид. наук (*ХНУВС, Харків*)

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасні законодавчо-правові основи безпеки та якості товарів в Україні, надано стислу характеристику ключових нормативно-правових актів у цій сфері, висвітлено їх недоліки та окреслено шляхи можливого вдосконалення.

Проанализированы современные законодательно-правовые основы безопасности и качества товаров в Украине, предоставлена краткая характеристика ключевых нормативно-правовых актов в этой сфере, освещены их недостатки и намечены пути возможного усовершенствования.

Analysis of current legislative and legal basis for safety and quality of goods in Ukraine, provided brief description of key regulations in this area, highlighted their shortcomings and ways of possible improvement.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток технологій та глобалізація міжнародної торгівлі спонукають виробників харчових продуктів до постійного пошуку шляхів удосконалення безпеки та якості товарів. За останні роки розвинені країни зробили значні кроки на шляху вдосконалення власних систем державного регулювання безпеки харчових продуктів, адже

ігнорування європейських і міжнародних вимог у цій сфері може стати нездоланим технічним бар'єром для їх експорту [1].

Загальносвітові процеси у сфері продовольства останніх років та стан вітчизняного агропромислового комплексу зумовили віднесення питань забезпечення національної системи безпечності товарів до числа найважливіших стратегічних інтересів держави. Необхідність належного законодавчого регулювання даної сфери також обумовлюється конституційною нормою, що вимагає від органів державної влади та місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією та законами України (ч. 2, ст. 19 Конституції України) [2].

Вступ до Світової організації торгівлі виявив нагальну проблему щодо відповідності української продукції вимогам харчової гігієни та безпеки [3]. У зв'язку з цим стають актуальними питання стосовно процедур такого забезпечення та наявності відповідного законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням теорії та практики безпечності товарів нині приділяється значна увага, про що свідчить велика кількість публікацій [4-6]. Варто зазначити, що юридична наука протягом останніх років звертала певну увагу на проблеми законодавчо-правового регулювання національної безпеки України (В.А. Ліпкан) та окремі аспекти національної продовольчої безпеки України (В.І. Курило). Водночас, потрібно констатувати, що сьогодні вивченню проблем національної продовольчої безпеки України приділяється ще недостатньо уваги вчених. Окрім того, у зв'язку з активізацією питань щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, подальшого дослідження потребує проблема гармонізації національних стандартів якості та безпечності товарів до вимог ЄС.

Мета та завдання статті. Метою дослідження було оцінити сучасний стан нормативно-правової системи України, що регулює сферу безпечності та якості товарів, виявити проблеми її законодавчого забезпечення та окреслити можливі шляхи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні система гарантування безпечності та якості харчових продуктів включає чотири міністерства (Міністерство охорони здоров'я, Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство екології та природних ресурсів) та сім комітетів і служб (Державна санітарно-епідеміологічна служба,

Державна служба з карантину рослин, Державний комітет ветеринарної медицини, Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, Державна митна служба, Державна екологічна інспекція, Національне агентство з акредитації). Ця система є недостатньо ефективною та не відповідає вимогам часу. Про це свідчить відсутність тенденції до зниження ризиків, пов'язаних із харчовими токсикоінфекціями та іншими негативними наслідками інтенсифікації сільського господарства, порушеннями під час виробництва, транспортування та реалізації харчових продуктів [1].

Основні недоліки вітчизняної системи державного контролю безпечності харчових продуктів зумовлені низкою чинників, серед яких: дублювання функцій органів контролю, відсутність чіткої організаційної структури на національному рівні, повільне впровадження ризик-орієнтованої системи управління безпечністю – системи НАССР [1].

Цілком логічно, що ключові основи законодавчого забезпечення національної продовольчої безпеки встановлено Конституцією України: відповідно до п. 17 ст. 92 основи національної безпеки визначаються виключно законами України. Загалом Конституція України не містить прямих норм щодо національної продовольчої безпеки. Конституційно-правове регулювання цієї сфери здійснюється опосередковано, через низку положень щодо загальних основ національної безпеки. Це свідчить про відсутність у законодавця системного бачення комплексу національної безпеки держави на момент розроблення та прийняття Конституції України. Така ситуація повністю не відповідає реаліям сьогодення та суттєво послаблює правову основу забезпечення продовольчої безпеки України [7].

Іншим основоположним актом у сфері законодавчого забезпечення продовольчої безпеки держави є Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року, який визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності [8]. Проте слід зауважити, що питання забезпечення національної продовольчої безпеки вищевказаним законом врегульоване недостатньо. Головним чином це зумовлено тим, що (як випливає з положень ст. 8) законодавець відніс продовольчу безпеку до складу економічної безпеки держави. Як наслідок, забезпечення продовольчої безпеки України не включено до пріоритетів національних інтересів, наведених у ст. 6 Закону. Така недостатня

увага до проблем продовольчої безпеки суттєво послаблює правове регулювання сфери та певною мірою є причиною значного відставання України у створенні повного й узгодженого правового поля для гарантування безпечності та якості товарів [7].

Говорячи про одну з пріоритетних складових продовольчої безпеки, слід згадати Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року [9]. Як і деякі інші вже згадані раніше нормативно-правові акти, даний закон не містить чітких норм із забезпечення продовольчої безпеки. Разом із тим, Законом урегульовано права та обов'язки виробників і продавців продовольчих товарів (ст. 19–21), основи державного регулювання якості та безпечності харчових продуктів (ст. 22–26), виробництва (ст. 27–35) та обігу харчових продуктів (ст. 36–39), а також інші відносини. Отже, положення Закону відіграють провідну роль для визначення правового порядку забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, а відтак – виконують функцію одного з ключових правових інструментів гарантування продовольчої безпеки України.

Слід зауважити, що низка законодавчих актів аграрної сфери не містить жодних положень про продовольчу безпеку та її співвідношення з об'єктами правового регулювання цих законів. Це в черговий раз підтверджує, що питанню законодавчого забезпечення національної продовольчої безпеки України не було приділено належної уваги законодавцем, воно не розглядалося як один із напрямів державної політики як на початку незалежності України, так і в перші роки проведення реформи аграрного сектору економіки в XXI столітті [7].

Названі недоліки сучасного правового поля сфери продовольчої безпеки можна усунути прийняттям окремого спеціального закону. Варто зазначити, що спроби законодавчого закріплення правових основ національної продовольчої безпеки раніше вже робилися, однак не були успішними. Так, проект Закону «Про продовольчу безпеку України» за реєстраційним номером 8098 був відхилений Верховною Радою України ще у 2005 році. Однак потреба в спеціальному законі у сфері безпечності та якості товарів не лише не зникла, а навпаки, суттєво зросла, що зумовлено згаданими загальносвітовими тенденціями на продовольчих ринках [7].

Висновки. Існуюча сьогодні система державного регулювання продовольчої безпеки не забезпечує досягнення належних виробничих результатів. Вирішення продовольчої проблеми не можливе без розробки та впровадження державної концепції та програми забезпечення національної продовольчої безпеки, а також відновлення

дієвого функціонування агропромислового виробництва. Узагальнюючи вищезазначене, можна підсумувати: сучасне правове регулювання сфери продовольчої безпеки є здебільшого фрагментарним; забезпечення продовольчої безпеки слід закріпити як один із головних обов'язків держави на конституційному рівні; законодавче забезпечення національної продовольчої безпеки України значною мірою здійснюється нормами імперативного характеру; єдиним легітимним шляхом ефективного правового врегулювання даної сфери є прийняття окремого закону. Крім того, показано, що прискорення процесу гармонізації національної системи оцінки відповідності продукції з міжнародною практикою сприятиме гарантуванню безпечності товарів, підвищенню їхньої якості та конкурентоспроможності, а отже, подальшому розвитку вітчизняної промисловості, насиченню споживчого ринку безпечними товарами.

Список літератури

1. Белінська С. Концептуальні засади гарантій безпечності харчових продуктів / С. Белінська, Н. Орлова, Ю. Мотузка // Товари і ринки. – 2011. – № 1. – С. 176–182.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 19.
3. Шубін О. О. Регулювання якості і безпеки продовольчої сировини і харчових продуктів у контексті вимог світового ринку / О. О. Шубін, В. Д. Малигіна // Академічний огляд. – 2011. – № 2 (35). – С. 176–184.
4. Аронов И. З. Качество продукции и безопасность: что первично? / И. З. Аронов // Стандарты и качество. – 2006. – № 1. – С. 34–37.
5. Белов В. П. Терминологическая база теории безопасности / В. П. Белов, А. Д. Голяков // Стандарты и качество. – 2004. – № 9. – С. 48–51.
6. Світова якість: як її досягають, або що таке «НАССР»? / О. Якубчак та [ін.] // Агросектор. – 2005. – № 6. – С. 10–11.
7. Адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А. Ю. Тригуб. – К., 2012. – 18 с.
8. Про основи національної безпеки України: закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
9. Про безпечність та якість харчових продуктів: закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 51. – Ст. 557 (2).

Отримано 01.02.2013. ХДУХТ, Харків.

© А.М. Одарченко, О.І. Горенюк, В.О. Слюсарев, 2013.